

Stichting Hortus Nijmegen

Beleidsplan 2025

Januari 2025

INHOUD:

3	Toelichting en verantwoording
4	1. Hortusbrede thema's voor 2025
5	2. Bestuur
6	3. Directeur
7	4. Botanische tuin
8	5. Tuin van de Toekomst
10	6. Cultuur en Evenementen
11	7. Educatie
12	8. Medewerkers en vrijwilligers
13	9. Kantoor
14	10. Onderhoud/Facilitair
15	11. Horeca
16	12. Samenvattend: de agenda voor 2025

Toelichting en verantwoording

In dit Beleidsplan legt de Hortus zijn beleid voor 2025 neer. Hiermee wil de Hortus het komend jaar ingaan. Maar dit document heeft ook nog een andere functie.

Het is een proef in het kader van het professionaliseringstraject waarmee de Hortus, daarbij ondersteund door de SESAM Academie, gestart is. Dit Beleidsplan is gemaakt in een vooraf bepaald aantal stappen. Aan dit proces, dat gelopen heeft van september tot december 2024, hebben alle lagen en betrokkenen van de Hortus meegewerkt: vrijwilligers, coördinatoren van de teams, directeur en bestuur. Ieder binnen zijn eigen rol die is vastgelegd in een besturingsfilosofie: 'Zo willen wij gaan werken': Het bestuur gaat op afstand staan, de directeur is de spil. De coördinatoren hebben ruimte om het werk aan te sturen en de vrijwilligers vormen een werkgemeenschap. Kenmerkend voor deze filosofie is dat er een professionaliseringsslag gemaakt wordt, maar wel met de eigenheid die de Hortus als vrijwilligersorganisatie heeft. In die zin is het doorlopen proces, waarvan dit beleidsplan het resultaat is, een leerproces. We gaan dit medio 2025 evalueren en bijstellen voor 2026.

Deze aanpak kent een zekere professionalisering en verzakelijking. Ieder heeft eraan bijgedragen binnen zijn of haar rol en dat in een aantal stappen gedaan. Meerdere keren is er vanuit de organisatie opgemerkt dat deze manier van werken misschien onontkoombaar is om het bestaan van de Hortus voor lange jaren veilig te stellen maar dat dit niet ten koste mag gaan van de Hortus als een vrijwilligersorganisatie van veel enthousiaste en deskundige vrijwilligers. Dat nemen wij ons ter harte.

In dit Beleidsplan volgen we de indeling die is vastgelegd in het Klaverblad. Wij kijken daarbij telkens kort terug op 2024 en van daaruit naar het komend jaar.

1. Hortusbrede thema's voor 2025

Het voorliggende plan is in een helemaal nieuwe vorm gestoken. Het laat een opbouw zien van de plannen en voornemens van de verschillende teams van vrijwilligers naar Hortus-brede plannen. Daarmee heeft het beleidsplan en de daaraan gekoppelde begroting een behoorlijk detailniveau. Dat is nodig om de coördinatie zo laag mogelijk te leggen. Vrijwilligers en hun coördinatoren aan het stuur. Risico is dat we, figuurlijk gezegd door de mulch, compost en het moeras en dagelijkse klussen, het bos, lees het geheel van de tuinen niet meer zien. Wat zijn de grote thema's waar we ons in 2025 door zullen laten leiden? Wij noemen er vijf.

De Hortus heeft een keuze tussen **vernieuwing en behoud**, met name wat betreft het beheer en onderhoud van beide tuinen. Zowel in de Tuin van de Toekomst (theetuin) als de Botanische tuin kan gekozen worden voor verschillende benaderingen. De beide beheerplannen geven daar ruimte voor. Voor de botanische tuin zijn verschillende benaderingen mogelijk. 'Laat de tuin zijn gang gaan, stuur eventueel bij en kijk wat de natuur doet', of 'De tuin is een schatkamer van plantengemeenschappen die zo zuiver mogelijk getoond moet worden'. In de eerste redenering 'volgen' we de tuin, in de tweede conserveren we de tuin als wat hij nu is.

Een tweede keuze betreft de **werkgemeenschap** van vrijwilligers. Groeien of gelijk blijven? Het aantal vrijwilligers is de laatste jaren flink gegroeid, van ca 50 naar ca 80. Er is altijd belangstelling voor vacatures dus groei is geen probleem. Nadeel van groei is echter dat de werkgemeenschap onpersoonlijker wordt, wat met name, maar niet alleen, voor diegenen met een afstand tot de arbeidsmarkt, geen goede zaak zou zijn. Een kleine groei lijkt wel nodig, we hebben een aantal kwetsbare plekken met een afbreukrisico. Een gericht vacaturebeleid is dan misschien verstandig.

De Hortus heeft een professionaliseringsslag ingezet. **Professioneel werken versus improvisatie** is dan het volgende thema. Regelmatig dook de verzuchting op 'Het karakter van een vrijwilligersorganisatie moet wel behouden blijven. Niet alles zo strak en zakelijk maken'. Aan de orde is dat de Hortus voortdurend kan kiezen hoe transparant en dus open en vastgelegd de organisatie wordt. Soms kunnen we niet anders: met de horecavergunning die we krijgen gaan we werken via de HACCP standaard. Maar gaan we ook een contractenregister aanleggen, enquêtes houden onder bezoekers of onze tuinen professioneel documenteren en archiveren?

Een aparte bespreking verdient het locatiebeheer. Voeren we het **Beheer en Onderhoud van opstallen** uit op de huidige improviserende ad hoc manier waarbij het werk binnenkomt door incidenten die in de maandlijst en weeklijst worden opgenomen? Of schakelen we over naar een vorm van professioneel vastgoedbeheer waarin we meerjarig kijken naar de containers, blokhut en kassen, deze vastleggen en waarden in de begroting en een onderhouds- en vervangingsschema hebben? Wat we ook doen, de huidige situatie is weinig transparant, met name in relatie tot de Universiteit. Door de Stichtingsvorm zijn we wel los van de Alma Mater maar er zijn nog vele lijnen: energie, water, eigendom gebouwen. Dat maakt onderhouden en beheren lastig.

Tenslotte de relatie tussen horeca als ondersteuner cq inkomstenbron van de Educatieve en Culturele agenda en de beide tuinen. Zijn we een **schatkamer of een gelagkamer?** Het besef is wel doorgedrongen dat we een behoorlijke horecaomzet nodig hebben om onze kosten, met name loonkosten, te kunnen dragen. In 2023 en 2024 heeft de horeca goed gedraaid. Toch ligt

de tegenstelling niet zo scherp: onze educatieve en culturele evenementen, en daarmee de ondersteunende horeca, zetten de beide tuinen in de etalage. Zonder deze zou de Hortus een verborgen schatkamer zijn.

In het werken van alle teams zijn deze thema's zichtbaar. Het is zaak ze scherp te houden en waar nodig een keuze te maken. Deze thema's maken permanent een toetsing en afweging mogelijk voor bestuur, directeur en coördinatoren bij specifieke vragen over de uitvoering.

2. Het Bestuur

Missie van de Hortus

De missie van de Hortus is geformuleerd in 2022:

Hortus Nijmegen is een unieke groene plek die biodiversiteit, natuurbeleving en cultuur combineert. De Botanische Tuin laat de natuur vrij zijn gang gaan en biedt een hoge biodiversiteit, terwijl de Theetuin (Tuin van de Toekomst) een creatieve ruimte is voor natuur, cultuur en evenementen. Hortus Nijmegen werkt nauw samen met diverse partners, waaronder de gemeente Nijmegen, de Radboud Universiteit en wordt gedragen door een gemeenschap van vrijwilligers en donateurs. Het doel is om mensen te verwonderen over en te verbinden met de natuur, terwijl ze leren, ontspannen en creëren.

Het bestuur heeft een bijzondere eindverantwoordelijkheid voor deze gemeenschap en wil samen met de Hortus werkorganisatie in 2025 een verdere professionaliseringsslag maken.

Hoofddoelstelling voor 2025

Het verder optimaliseren en borgen van de werkorganisatie waarbij de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende organen zoals bestuur, directeur en vrijwilligers, vastgelegd en intern gecommuniceerd worden (governance).

Voor het bestuur betekent dit dat ze verder wil werken aan het realiseren van de doelen van Good Governance. We gaan dit proces medio 2025 evalueren en bijstellen voor 2026. Wat gaat het bestuur doen in 2025?

1. We willen de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur en de directeur vastleggen
2. De portefeuilles van de verschillende bestuursleden worden ingevuld, vanuit het principe van verticale ondersteuning. Bijvoorbeeld als focus het werven van sponsoren ism de operatie of de directeur en het verbeteren van het relatiebeheer ook in samenwerking met de werkorganisatie
3. We maken afspraken over de zittingstermijn van de bestuursleden
4. We willen vastleggen hoe het bestuur de werkgeversrol wil invullen
5. We willen toewerken naar het ordeningsprincipe 'zo laag mogelijk in de organisatie verantwoordelijkheden-bevoegdheden-verantwoording neerleggen'.
6. We maken afspraken op welke wijze we het besluitvormingsproces in het bestuur en tussen bestuur en directeur willen vormgeven zodat er voor de organisatie duidelijkheid is over de besluiten die worden en zijn genomen.

3. De Directeur (Arno van der Kruis)

De Organisatie

De directeur ziet toe op het goed functioneren van de werkorganisatie in de nieuwe organisatiestructuur (het klaverblad). Er zijn nog belangrijke taken binnen enkele teams die nog niet zijn ingevuld. Er staan vacatures open voor vrijwilligers voor administratieve werkzaamheden en voor de informatievoorziening (archief en website). Er wordt een voorzichtige start gemaakt met de begeleiding van zogenaamde trajectvrijwilligers. Dit zijn mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en mensen die terugkeren in het arbeidsproces. Voor de begeleiding worden afspraken gemaakt met een professioneel begeleider.

Wekelijks zijn de coördinatoren van de teams bijeen in het kernploegoverleg (KP). De afzonderlijke teams hebben teamvergaderingen. Dit overlegcircuit leidt wel tot een flinke belasting van de coördinatoren. In 2025 wordt bekeken hoe overleg en communicatie efficiënter kan worden ingericht en uitgevoerd. De directeur vormt de verbindende schakel tussen KP en bestuur. Daarnaast gaan KP en bestuur tweemaal per jaar samen om tafel voor rechtstreeks overleg.

Enkele functies binnen de organisaties worden ingevuld door betaalde krachten. In 2025 continueren we vijf betaalde functies. De beheerder van de botanische tuin (hortulanus) is de enige werknemer in dienst van de stichting. De overige vier functies worden in opdracht van de stichting door ZZP'ers ingevuld. Dit zijn (functie en gemiddeld aantal uren/week): Directeur (16) - Coördinator Theetuin (16) - Locatiemanager (12) - Communicatiemedewerker (5). Per 1 januari wordt een vijfde ZZP'er ingehuurd voor de begeleiding van trajectvrijwilligers.

Projecten

Er staan drie nieuwe projecten op het programma.

Het **project Nieuwe Toegang** is de eerste uitwerking van het grote project Tuin van de Toekomst.

Het project zal als resultaat hebben de herinrichting van de toegangen tot de Tuin van de Toekomst en Botanische Tuin. De nieuwe situatie moet een groene toegang te zien geven, die markant is en een hoge attentiewaarde heeft naar bezoekers en passanten. De toegang moet een nieuwe looplijn door de theetuin realiseren waardoor de bezoekersstroom maximaal langs de borders geleid wordt. De toegang zal geopend worden in de loop van 2025 wanneer de Theetuin zijn 25-jarig bestaan viert.

Er is een werkgroep gevormd met de coördinatoren van de tuinen als belangrijke uitvoerenden van het project. De directeur is projectleider. In december is een definitief ontwerp gereed en

wordt een gedetailleerde projectbegroting gemaakt. De uitvoeringskosten van het totale project worden geraamd op €50.000.

Met het **project Informatievoorziening** wordt uitvoering gegeven aan de lang gekoesterde wens om in de tuinen meer informatie te geven aan het publiek. Dit project wordt voorbereid in de werkgroep Educatie. Zodra een projectbeschrijving met begroting gereed is zal een subsidieverzoek ingediend worden (gemeente Nijmegen). De kosten worden geraamd op €4.000.

Het **project Festival Natuurtalent** is ontwikkeld door de werkgroep Cultuur en Evenementen (Programmering). Het wordt een festival met muziek, performances en voordrachten gericht op natuurbeleving. Het festival moet zichzelf bedruipen. Er is subsidie aangevraagd bij de gemeente Nijmegen en bij het Cultuurfonds.

4. Botanische Tuin

De Botanische tuin is het hart van de Hortus. In zijn 50-jarig bestaan is de tuin met ups en downs gegroeid tot wat hij nu is: een Groene Schatkamer met een enorme soortenrijkdom. De tuin herbergt ruim 500 plantensoorten die gegroepeerd zijn in deelgebieden zoals moeras, heide, het Alpinum en bloemrijke graslanden. Doordat de tuin op een vrij kleine oppervlakte ligt vraagt dit om veel onderhoud om de deelgebieden hun eigen karakter en herkenbaarheid te laten houden. Het dagelijks beheer en onderhoud is daarom een must. Dit wordt uitgevoerd door een door de jaren heen vast team van vrijwilligers die dagelijks met kruiwagens en gereedschap onder begeleiding van de coördinator B tuin de tuin in trekt. Inmiddels is in deze groep zoveel ervaring opgebouwd dat de begeleiding wat lossener wordt en vrijwilligers zelf aan de slag gaan.

De tuin richt zich op verschillende doelgroepen: de dagelijkse bezoekers, wandelaars uit de buurt en de universiteit en het ziekenhuis maar ook veel tuinliefhebbers uit het hele land. In 2024 zijn 15 groepen ontvangen voor een excursie. Veel bezoekers maken ook gebruik van de Horecavoorziening.

Het plan is om de rijke flora voor alle bezoekers beter te ontsluiten. Daartoe wordt met ondersteuning van het team Educatie een educatief programma opgesteld met specifieke informatie op de looproute op fysieke bordjes (beperkt) dan wel via QR-codes. In het kader van de Tuin van de Toekomst zal in 2025 ook de toegang tot de Botanische tuin vernieuwd worden (project Nieuwe Toegang) en een betere informatievoorziening voor bezoekers gerealiseerd worden (project Informatievoorziening).

Voor de Botanische tuin zijn een visie en een beheerplan opgesteld dat een leidraad voor het onderhoud gericht op de toekomst vormt. Hieraan is in 2024 niet systematisch gewerkt. Bij de voorbereiding bleek dat het draagvlak voor dit beheerplan, ondanks vaststelling in het bestuur, onvoldoende was. Er blijken bij direct betrokkenen verschillen van inzicht te bestaan over doel en aanpak. Door wisseling van samenstelling van deze groep kunnen we nu verder. Er is een startbijeenkomst in voorbereiding waarin een aanpak besproken gaat worden voor het eerste kwartaal van 2025. Na een evaluatie van de aanpak en de samenwerking gaan we dan verder.

5. Tuin van de Toekomst

De Tuin van de Toekomst is een nieuwe naam voor de siertuin van de Hortus. Deze tuin heeft altijd de benaming 'theetuin' gehad. In het beheerplan voor de tuin, dat in 2023 werd vastgesteld, is de nieuwe naam geïntroduceerd. Die naam is nog niet ingeburgerd bij de medewerkers van de Hortus. Er is zelfs weerstand tegen het gebruik van de nieuwe aanduiding. De introductie en het gebruik van de naam 'Tuin van de Toekomst' wordt meegenomen in het project Nieuwe Toegang. In dit beleidsplan wordt verder gesproken van 'theetuin'.

De Theetuin in 2024

Samen met de Botanische tuin is de Theetuin de bestaansgrond van de Stichting Hortus. Gaat het in de Botanische tuin om de botanische waarde, plantengemeenschappen en biodiversiteit, de Theetuin is vooral een attractieve tuin met hoge sierwaarde die zowel dient als podium voor kunst en cultuur als tevens een plek is waar bezoekers kunnen leren over hoe een tuin zo veel mogelijk "met de natuur mee" aangelegd en onderhouden kan worden. Wat betreft dat laatste, heeft de Theetuin de ambitie uit te groeien tot de 'Tuin van de Toekomst', dat wil zeggen een klimaatbestendige, duurzame en biodiverse tuin. Een toonbeeld voor bezoekers van een duurzame tuinaanleg en -onderhoud.

De Theetuin heeft daarmee ook een educatieve doelstelling voor bezoekers en geïnteresseerde groepen uit vele hoeken van de samenleving. In 2024 ontving de Theetuin veel bezoekers. Er werden diverse rondleidingen gehouden voor onder meer Groei & Bloei-leden, Yuverta, lokale bezoekers. We ontvingen ook extra bezoekers op enkele open dagen, zoals Open Monumentendag, Nijmeegse Open Tuinendag en Groei & Bloei opentuineweekend. De meeste bezoekers waren ook klanten voor de horeca.

De ontwikkeling naar de Tuin van de Toekomst is nog niet vastgelegd in een groeipad. De onderdelen zijn wel benoemd: Een vernieuwde toegang tot beide tuinen, een verbeterd waterbeheer, een verbeterde aanpak van de bescherming van de bodem en het vergroten van de biodiversiteit en keuze van klimaatbestendige planten. Hiertoe is een beheerplan (Beheerplan Tuin van de Toekomst (Theetuin) – 2023-2028) opgesteld. In deze ontwikkeling wordt ook de verbetering van het terras voor het personeel meegenomen.

De volgende stappen worden gezet op weg naar de Tuin van de Toekomst:

- In 2025 worden delen van de tuin, met name de oostkant, aangepakt en toekomstbestendig gemaakt. Dit kan echter niet in een jaar, het vergt meerdere jaren
- De vernieuwde toegang tot beide tuinen wordt in 2025, het jaar waarin de theetuin 25 jaar bestaat, gerealiseerd.
- In 2025 wordt een subsidieaanvraag gedaan voor de vernieuwing van de watervoorziening. De realisatie zal dan in 2026 plaatsvinden.

De vernieuwing van de Theetuin

Het huidige beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door een groep vrijwilligers van wie er velen al jarenlang in de tuin werken. De leiding ligt bij de coördinator Theetuin. Door de

veranderingen die op til zijn, vraagt dit aandacht van de coördinator en samenwerking en bereidwilligheid van alle vrijwilligers.

De tuin is in een borderstructuur opgebouwd. De staat van onderhoud van deze borders is verschillend. Aan de borders aan de ‘westkant’ van het hoofdpad is door de jaren heen veel gericht werk besteed en dat is te zien. De borders aan de ‘oostkant’ hebben een minder gerichte, maar ook fundamenteel andere aanpak gehad en hebben hierdoor een ander beeld ontwikkeld, namelijk ‘wilder’. Dit inmiddels wat uit de hand gelopen beeld zal de komende jaren ingelopen worden door meer gericht onderhoud.

Aan deze kant liggen onder meer ook enkele gedeelten die een aparte aanpak verdienen zoals de kruidentuin, het insectenhof, de “prairietuin” en “vlindertuin” (die beide een omdoping nodig hebben), de "eenjarige/pluktuin” (behoefte nieuwe naam) en de compost- en kweekplekken. Er is een start gemaakt met de aanleg van een composthoop zodat er een plan gemaakt kan worden voor het composteren en mulchen als een van de maatregelen in het kader van de bodemverbetering gelet op de Tuin van de Toekomst.

De vernieuwde toegang tot beide tuinen

De Botanische tuin heeft meerdere toegangen, de Theetuin slechts een toegang die weinig uitnodigend is. Om de toegankelijkheid van beide tuinen te verbeteren voor bezoekers is, in samenhang met de aanpak van het park Brakkenstein, een project ‘Nieuwe Toegang’ gestart dat als doel heeft voor beide tuinen een duidelijkere toegang met een verbeterde informatievoorziening, die aansluit bij de bewegwijzering van het park Brakkenstein, te realiseren. Het project wordt geleid door de directeur maar is onderdeel van het grote vernieuwingsproject voor de Tuin van de Toekomst.

De vernieuwing van de watervoorziening

In de Theetuin wordt regenwater opgevangen via de kassen, wordt leidingwater getransporteerd en gebruikt voor de besproeiing van de borders. Er heeft een globale verkenning plaatsgevonden of de watervoorziening aangepast kan worden aan de eisen van de toekomst. Daarbij komen vragen naar boven als: kan het regenwater opgevangen en opgeslagen worden? Kan afgekoppeld worden van de leidingwatervoorziening? Dient er aparte pomp geslagen te worden of is een aftakking van de pomp van de Botanische tuin mogelijk? Wat is de beste manier van besproeiing van de borders? Wat zijn de kosten van dergelijke maatregelen en wat is de (milieu-)winst? Een voorlopig beeld is:

- Opvang regenwater van de kas is onvoldoende voor de gehele watervoorziening
- Opslag van water is duur en het is een forse ingreep om tank(s) van 10.000 liter in te graven
- De mogelijkheid van aftakking van de pomp van de Botanische tuin is nog niet duidelijk
- De wijze van besproeiing hangt samen met de beplanting in de toekomst. Meer een zaak van experiment dan van keuze nu.

Deze eerste verkenning naar de watervoorziening zal in 2025 afgemaakt worden en vastgelegd worden in de vorm van een subsidieaanvraag. In de lopende begroting zijn geen

kosten voor dit project opgenomen. De RABO subsidie van 12.500 wordt gebruikt voor dekking van de kosten van het project Nieuwe Toegang.

6. Cultuur en Evenementen

De werkgroep Programmeren richt zich samen met de werkgroep Educatie tot het publiek van de Hortus. In het 'klaverblad' van de organisatie van de Hortus is de werkgroep opgenomen onder de nieuwe naam 'Cultuur en Evenementen'. Binnen de werkgemeenschap is (en blijft) de werkgroep, die de concerten, open dagen, Hortus Café en andere evenementen organiseert, bekend onder de naam 'Programmeren'. Deze naam wordt ook in dit beleidsplan ook gehanteerd.

Programmeren wil met een gevarieerd cultureel aanbod een breed publiek verleiden de tuinen als 'Groene Schatkamer van Nijmegen' te bezoeken en op deze wijze in contact te komen met de natuur. De werkgroep Educatie is gericht op natuurbeleving en kennisoverdracht. Samenwerking van Programmeren met Educatie is essentieel om elkaars programma's af te stemmen en met één gezicht naar buiten te treden. Programmeren en Educatie laten zich leiden door de activiteiten en ontwikkelingen in de Botanische tuin en de Theetuin.

Het team Programmeren stelt jaarlijks een agenda van culturele evenementen en activiteiten op en coördineert en draagt zorg voor de uitvoering. Eventuele extra inkomsten die door evenementen of concerten worden binnengehaald worden besteed aan professionalisering of ter aanvulling op niet geheel kostendekkende activiteiten.

Het team Programmeren bestaat uit 6 vrijwilligers en vergadert tijdens het seizoen eenmaal per 3 a 4 weken. Voor samenhang en afstemming staat er altijd een stoel klaar voor een vertegenwoordiger van de teams Educatie, Onderhoud en Horeca. Nauw wordt afgestemd met het Kantoor over de aanvragen voor feesten en partijen.

Aanbod

Het aanbod van Programmering bestaat uit de volgende onderdelen.

- Evenementen, seizoensdagen: deze vinden verspreid over het jaar plaats. Het publiek wordt uitgenodigd de natuur in de Hortus op een ludieke wijze te ervaren. Voorbeelden zijn Natuurtalent en Open Dagen vanwege bijvoorbeeld de Lente, Midzomer, Herfst en Kerst.
Opbrengst tot nu toe: veel publiek en omzet horeca.
- Hortus Café: een avond met natuurbeleving, lezingen, debat, muziek en andere culturele uitingen. Het Hortus Café vindt tweemaal per jaar plaats, doorgaans in mei en september. Een werkgroep met mensen uit Programmering is aangevuld met de directeur, de externe presentator en de coördinator B-tuin. De coördinator van de werkgroep educatie zal ook zitting gaan nemen in de werkgroep.
Opbrengst: goede PR, spelen quitte met kosten versus ticketverkoop en omzet horeca.
- Concerten. Het streven is tussen 1 april en half oktober tweewekelijks op de zondagmiddag een open concert te plannen. De entree is gratis, er wordt 'met de pet' rondgegaan, aan de muzikant wordt 250,- gegarandeerd en de opbrengst voor de Hortus wordt verdiend door de horeca. Op een beperkt aantal data stellen we de Hortus beschikbaar voor een optreden met ticketverkoop en afdracht aan de Hortus.
Opbrengst: grote toeloop van publiek, grote omzet van de horeca (300,- tot 1000,-)

- Open Tuinendagen. Voor tuinliefhebbers van de Open Tuinendag Nijmegen en Open Tuinen Groei en Bloei. Ontvangst en informatie door Programmeren in afstemming met Educatie (die zorg draagt voor de inhoud van de rondleidingen). Opbrengst: meer bezoekers in de tuinen en gebruik van horeca.
- Beeldtentoonstelling. Een- à tweemaal per jaar wordt een beeldtentoonstelling ingericht. In 2025 wordt voor het hele seizoen de expositie van de Nederlandse Kring van Beeldhouwers in de T- en B-tuin ingericht. Opbrengst: culturele diversiteit, meer bezoekers in de tuinen en meer gebruik van horeca. Een donatie aan de Hortus wanneer er een beeld wordt verkocht.

7. Educatie

Educatie in 2024

De werkgroep Educatie wil de tuinen van de Hortus sterker op de kaart zetten als plek voor natuurbeleving in de regio Nijmegen. Met de beide tuinen als basis is de werkgroep begonnen met het opstellen van een programma met activiteiten die natuureducatie als doel hebben, zowel voor publiek als voor eigen vrijwilligers. De werkgroep is afgelopen voorjaar gestart en moet zich nog ‘zetten’ in de Hortus. Zoals het er nu uitziet zal de werkgroep langs de volgende lijnen een bijdrage leveren aan de natuureducatie vanuit de Hortus:

- Samenwerken met opleidingen in de regio, met als doel stage en veldwerk mogelijkheden aan te bieden. We zijn als leerbedrijf erkend door de SBB en dat biedt ook een platform om stagiaires te werven.
- Samenwerken met externe partners in de regio: Bastei, IVN, KNNV, FLORON, RAVON, SOVON. Samenwerken met de Radboud Universiteit en vertakkingen. Samenwerken met Gemeente Nijmegen en aanverwante organisaties als Steenbreek, OMD, Groene corridor Nijmegen.
- Contact met andere Hortussen en tuingerichte organisaties als Steenbreek, Tuinenstichting en Groei en Bloei versterken. Onder andere om de impact van de ontwikkeling van de ‘De Tuin van de Toekomst’ te versterken.
- Interne educatie bieden op natuur- en tuingebied aan alle Hortus vrijwilligers. Om kennis over en beleving van natuur en tuin te stimuleren. We willen een verhaal vertellen, over natuur en natuurbeleving, dat doorverteld kan worden door onze vrijwilligers aan publiek. En we willen hiermee de inspanningen en betrokkenheid van onze vrijwilligers extra honoreren.

De werkgroep zal samen met de beheerders van de tuinen educatieve activiteiten ontwikkelen. Samen met hen worden thema’s gekozen die worden uitgewerkt in een publieksaanbod.

De werkgroep richt zich op specifieke doelgroepen, te weten VMBO, MBO, HBO en WO studenten en daarnaast het brede publiek dat de tuinen bezoekt.

De werkgroep bestaat nog kort en start 2025 naar verwachting uit twee vrijwilligers en de twee tuinbeheerders en heeft versterking nodig om zowel op het terrein van natuureducatie als communicatie om de beoogde activiteiten te kunnen ontwikkelen.

Belangrijk is de samenwerking met de werkgroep programmering. Zowel Educatie als Programmering richten zich op de bezoekers van de Hortus. Educatie met als basis de natuur, Programmering met als basis cultuur. Bij gedeelde activiteiten voor publiek is Educatie

verantwoordelijk voor de natuurgerichte inhoud, Programmering verzorgt de culturele inhoud en verzorgt de praktische organisatie.

8. Medewerkers en Vrijwilligers

Het jaar 2024

Hoewel de Hortus sinds dit jaar een extra aantal betaalde krachten in dienst heeft, is het nog steeds een organisatie die bestaat uit vrijwilligers. Van bestuur tot de klussenploeg, van vrijwilliger in de B-tuin tot horecamedewerker. De bestaansgrond van Hortus, de beide tuinen, wordt helemaal door vrijwilligers onderhouden. Daarmee vormen zij het hart van de Hortus.

Een van de doelen van de Hortus is het om ook een werkgemeenschap van de mensen te zijn die er werken. Je komt er niet alleen om te werken maar ook om onderdeel uit te maken van een groep mensen die zich laten binden door enthousiasme voor de natuur. Zo veel mogelijk wordt deze werkgemeenschap gestimuleerd door het houden van gezamenlijke pauzes, vrijwilligersbijeenkomsten, de vele dagelijkse contacten tijdens het werk in de tuinen en de gebouwen en het eindejaarsfeest. Hoewel de Hortus een periode ingaat waarin professionalisering een zekere verzakelijking met zich meebrengt, is daar een grens aan. De Hortus moet een gemeenschap blijven waarin het prettig werken is.

De huidige groep van vrijwilligers, ca 80 mensen, is heel divers. Over het algemeen werken mensen overdag, twee halve dagen per week. Dat geldt voor de tuinen, de klussendienst en kantoor. De horeca, de programmaraad en het bestuur hebben een eigen rooster. De meeste mensen werken graag in groepjes en zijn betrokken bij de Hortus als geheel. Er zijn een paar mensen die graag alleen werken, weinig informatie lezen en niet meedoen aan gezamenlijke activiteiten. Er zijn een aantal mensen die minder aanwezig zijn en daardoor minder bij het geheel betrokken zijn. Wel is het zo dat daardoor meer vrijwilligers nodig zijn en het werk meer versnipperd is over meer mensen.

Het beleid is om maximaal 10% van het aantal vrijwilligers te laten instromen vanuit de universiteit, ziekenhuis, UWV en Werkbedrijf. Het gaat om mensen die extra begeleiding vragen. Zij krijgen een begeleidingsbudget mee dat ingezet wordt voor professionele begeleiding door een ZZP-ster. We streven ernaar in 2025 binnen deze afspraken stapsgewijs acht vrijwilligers te verwelkomen.

Het aantal vrijwilligers is de laatste jaren gegroeid: van ca 50 naar nu 80. Daaraan ligt een grens. Als de Hortus groter wordt, zal mogelijk de band tussen mensen afnemen en de noodzaak tot overleg groter. De vraag is of we een verdere groei, behalve waar het niet anders kan (ICT, Kantoor) wel moeten willen. We zullen in 2025 een lijst opstellen van kwetsbare plekken in de Hortus waarvoor we vrijwilligers gaan werven. De werving gaat via de vrijwilligerscentrale, de eigen site of soms via een oproep in wijkkranten. Er zijn nooit problemen om nieuwe mensen te krijgen.

Alle spelregels en faciliteiten tbv vrijwilligers zijn vastgelegd in het vrijwilligersbeleid. Onderdelen van dit beleid zijn onder meer een proeftijd van een maand waarna een contract wordt aangeboden, begeleiding op de werkplek, regelmatige vrijwilligersbijeenkomsten, cadeautjes als eindejaarsbonus en opleidingen als dat nodig is voor werk. Zo zijn er cursussen

compostering gegeven, hygiëne in de keuken en SHV. Er is geen Hortus-breed budget voor deskundigheidsbevordering. Dat zou misschien wel handig zijn. Er worden geen vrijwilligersvergoedingen en reiskostenvergoedingen gegeven. Er wordt beperkt gewerkt met stagiaires.

Sinds vele jaren worden vrijwilligers uitgenodigd voor eindejaars evaluatiegesprekken. Deze vinden plaats in gemengde groepjes. Deze gesprekken worden zeer gewaardeerd en geven de Hortus ook een 'geheugen'.

Plannen, resultaten en budgetten voor 2025

- Geen grote groei van het aantal vrijwilligers behalve waar het specifieke vacatures betreft. We hebben een lijst van kwetsbare plekken.
- In de begroting wordt een Hortus-breed budget voor deskundigheidsbevordering opgenomen.
- De jaarevaluaties die al lange tijd lopen worden doorgezet, mogelijk opgenomen in het Jaarverslag.

9. Kantoor

Het kantoor in 2024

'Het kantoor' voert administratieve taken uit voor de Hortus. In de praktijk is dit een verzameling van min of meer samenhangende werkzaamheden die ondersteunend zijn voor de directeur, de coördinatoren en vrijwilligers.

Het takenpakket bestaat uit het lezen en beantwoorden (ofwel doorsturen naar de juiste persoon) van alle mails die binnenkomen op het adres van Hortus contact en Hortus financiën en het verwerken/archiveren van relevante bijlagen.

Het Archief.

De Hortus heeft een uitgebreid digitaal archief dat jaren teruggaat in de historie. Het archief is niet goed ontsloten zodat het 'zoeken en vinden' niet gemakkelijk is. Het bestaat uit meer dan 30 verschillende drives die voor wisselende groepen vrijwilligers toegankelijk zijn. Het ontbreekt aan een eenduidige archiefstructuur waarin bestaande documenten geordend zijn en binnenkomende documenten opgeslagen. Sinds de huidige vrijwilliger in huis is (1.5 jaar) worden nieuwe documenten die van de diverse werkgroepen binnen komen wel systematisch opgeslagen, maar vooral in de nieuw aangemaakte drive "kantoor".

Het bestuursarchief ligt bij de bestuurssecretaris die gestart is met de ordening daarvan, en maakt ook onderdeel uit van de 'Hortus gedeelde drives'.

Het kantoor regelt verder ook de planning en totale uitvoering van de organisatie voor externe feesten en bijeenkomsten. Aanvragen komen binnen via het mailadres contact@ .

Kantoor heeft inzicht in de globale jaarplanning van de afdeling programmering en educatie en weegt af of een aanvraag gehonoreerd kan worden. Daarbij worden ieder jaar nav een evaluatie samen met horeca en programmering nieuwe criteria opgesteld waar een aanvraag

aan moet voldoen (max 80 personen per bijeenkomst, alleen particulieren en Radboud en Universiteit of aan groen gerelateerde organisaties/scholen, geen begrafeningen, wel eigen vrijwilligers en buurtorganisaties).

Plannen, resultaten en budgetten voor 2025

Het kantoor heeft nu geen plannen voor de eigen taken. Er wordt opgepikt wat binnenkomt. Desondanks is er een aantal wensen die het werk zouden vergemakkelijken.

- (Inzicht in) een jaarlijks Hortusbreed kantoorbudget waaruit de kosten van tijdschriften, abonnementen, vakliteratuur etc betaald worden, maar ook laptops etc.
- Installatie Windows 11. Er wordt nu nog gewerkt met Windows 10 dat miv oktober 2025 niet meer ondersteund wordt
- Opzet van een archiefstructuur, evt afstoten van het Historisch Archief naar gemeente/Regio
- Gebruik van google workspace op de rit komt en de drives opgeschoond
- Opstellen inventarislijst van alle roerende goederen incl. afschrijvingstermijnen/vervangingen.
- Stroomlijnen van het factureringsproces ism Taxtigers.

10. Onderhoud/Facilitair

Het team Onderhoud heeft als taak het beheer en onderhoud van het erf en de opstallen binnen de Hortus. Concreet het terras met het podium, de blokhut met vergaderruimte en keuken, de voorraadcontainer voor de horeca, de kas, de opslagruimte voor materialen en gereedschappen en de containers met het kantoor en kweekruimte.

De buitenruimte kent verder het vrijwilligersterras en de buitenopslag achter het kantoor. In de B-tuin behoren de elektriciteitskast en de pomp tot de verantwoordelijkheid van de afdeling Onderhoud. De kast zal tzt naar de Theetuin worden verplaatst.

De onderhoudsploeg wordt geleid door de parttime locatiemanager en 4 vrijwilligers die ieder 8 uur per week werken. Uitgaand van 40 werkweken zijn zo $40 \times 4 \times 4 = 640$ uur per jaar beschikbaar voor onderhoudsklussen. De groep draait goed en is gemotiveerd.

Het werk wordt gepland door middel van een maandplan dat wekelijks in overleg wordt omgezet in een prioriteitenlijst. De klussen komen nu ad hoc en ongeregeld binnen. Er is geen systematisch (meerjaren) gebouwbeheer waaruit een (financiële) planning wordt opgesteld.

Er is geen inzicht in de budgetten die beschikbaar zijn voor klussen. Wanneer een klus wordt aangepakt en er ingekocht moet worden, wordt de directeur geïnformeerd. Na diens toestemming wordt ingekocht en de bon bij het kantoor afgeleverd.

De algemene toestand van de opstallen is wisselend. De blokhut is nieuw en heeft net een schilderbeurt gehad, de keuken is vernieuwd maar heeft een update nodig qua inrichting en apparatuur. De staat van de kas is matig. Er zijn regelmatig lekkages en de elektriciteitsvoorziening is niet veilig genoeg en valt weleens uit.

De parasol/podiumtent gaat nog minimaal 10 jaar mee en de staat van beide containers is redelijk. De staat van het terrasmeubilair buiten is goed, maar de uitstraling past niet bij die van een natuurtuin. Het ontbreekt aan een gehandicaptoilet, de staat van de beide aanwezige toiletten is goed.

Er is geen energiebeheer.

Tuinmaterieel wordt op aanvraag aangeschaft, er is geen inventarislijst aanwezig. Ook is er geen (volledige) inventarislijst van roerende goederen (naast tuinmateriaal ook meubilair, computers, keukenapparatuur). Op gebouwen noch roerende goederen wordt afgeschreven.

Het totaalbeeld is dat op het gebied van onderhoud en beheer van erf en opstallen een stevige professionalisering nodig is.

De klussenploeg draait zoals gezegd goed en heeft eer van zijn werk (zo is de pas opgeleverde aankleding op de voorraadcontainer een aanwinst) maar het ontbreekt aan systematiek in het onderhoud. Veel kennis zit 'in de hoofden van mensen'. Ook hier gaat het om een balans tussen zakelijkheid en improvisatie.

Nu er een beleidsplan en een begroting worden opgesteld is het zaak een overzicht te maken van het noodzakelijke onderhoud voor de komende jaren. In het volgende een min of meer uitputtende maar niet geprioriteerde lijst. Deze afweging moet nog gebeuren.

11. Horeca

Horeca in 2024

Het team Horeca is een ondersteunende afdeling voor de hele Hortus. Het voert sinds jaar en dag verschillende taken uit:

- Horecavoorziening voor de dagelijkse stroom van bezoekers
- Horecavoorziening voor evenementen die worden georganiseerd door Programmering zoals de Monumentendag, concerten en Hortus Café
- Bijeenkomsten die in eigen beheer worden georganiseerd zoals het Hortus Cafe
- Beperkte ondersteuning (drankvoorziening) bij feesten en bijeenkomsten die verzorgd worden door een cateraar, waaronder BUUR
- Horecavoorziening waarvan ook alle vrijwilligers gebruik kunnen maken.

Het team bestaat uit een redelijk vaste groep van ongeveer 18 vrijwilligers die enthousiast samenwerken en wordt geleid door een vrijwilliger-coördinator in samenwerking met de locatiemanager. Inmiddels is er door de jaren heen een hechte en enthousiaste groep ontstaan die de bezoekers voorziet van drankjes en informatie geeft waar dat gevraagd wordt. Iedere vrijwilliger werkt in de daghoreca. Daarnaast werkt een aantal vrijwilligers ook in extra diensten (tijdens evenementen en/of feesten). Er wordt gewerkt in de keuken en op het terras. In de kas is ook een kleine bar aanwezig. De kaart is beperkt, passend bij wat de Hortus is. Er wordt koffie/thee, gebak en een eenvoudige lunch/ soep geserveerd. Alles wordt gepind, er gaat geen fysiek geld in de horeca om.

De keuken is de laatste jaren stevig vernieuwd en ziet er nu goed uit. Het team werkt binnen de HACCP code voor hygiëne. Voor alle activiteiten is er, voor het waarborgen van

voedselveiligheid en hygiëne, een draaiboek aanwezig dat regelmatig met alle vrijwilligers wordt doorgesproken om de kennis op peil te houden. De vrijwilligers worden maandelijks ingeroosterd op basis van de eigen wensen. Het rooster wordt gemaakt door twee vrijwilligers. Dit loopt goed. Bij het werk is altijd een ervaren vrijwilliger aanwezig voor vragen of problemen. De inkoop wordt verzorgd door de coördinator en enkele vrijwilligers, zoveel mogelijk bij plaatselijke leveranciers.

Evenementen die worden georganiseerd en gepland door Programmering (de coördinator Horeca maakt deel uit van Programmering en van de kernploeg) worden door hen doorgegeven aan Horeca zodat er voldoende mensen ingeroosterd zijn en de inkoop gedaan is. De samenwerking met de cateraar BUUR gaat goed. Er is voor activiteiten die door hen worden ondersteund een professionele wasstraat geïnstalleerd.

Nieuwe vrijwilligers hebben een proeftijd van een maand. Er wordt naar gestreefd zoveel mogelijk vrijwilligers het SHV certificaat te laten behalen.

Plannen, resultaten en kosten voor 2025

In het komend jaar worden geen grote veranderingen verwacht. Wel is al eerder de vraag voor een invalidentoilet gesteld. Dat is nog steeds gewenst. Zoals gezegd wordt de bar in de kas nog verder verfraaid. De mogelijke aanpassingen van het terras en de buitenruimte voor de vrijwilligers komen aan bod bij het plan van de locatiemanager. Tenslotte is het nodig dat de plek waar de toiletten nu staan wordt aangekleed. Het ziet er nu weinig fraai uit.

In 2025 zal verder de deskundigheidsbevordering voor vrijwilligers plaatsvinden op de volgende terreinen:

- Verbetering van het werken volgens de HACCP-code. Twee maal per seizoen een opfrisbijeenkomst aan de hand van het draaiboek
- Hospitality zowel voor dagelijkse bezoekers als ook voor de klanten die een feest geven in de Hortus. Een training gastvrijheid uit te voeren door een deskundige kan daaraan voldoen. De coördinator zal een inventarisatie van mogelijkheden en kosten van een dergelijke training maken.

12. Samenvattend: De agenda voor 2025

Het jaar 2024 was een actief jaar. Dat gaan we voortzetten. De vernieuwing van de beide tuinen is van start gegaan en die gaan we doorzetten. Dat is deels planbaar, zoals de realisatie van een nieuwe toegang en bewegwijzering, maar ook niet alles is planbaar. Met name in de tuinen zelf zullen we voortdurend afwegingen moeten en gaan maken op de lijn van conserveren versus vernieuwen. Dat vraagt om een transparante discussie en goede samenwerking.

Door het aanbod van cursussen en evenementen zullen wij in 2025 steeds beter de schatten van beide tuinen aan onze bezoekers presenteren. Het zijn de tuinen waarom het gaat. Het geven van feesten zal dan ook beperkt worden: in principe alleen voor de eigen medewerkers en hun families en voor bevriende natuurorganisaties en buurtverenigingen etc. Het is mogelijk gebleken om voor onze bezoekers een mooie en volle jaarkalender uit te voeren die ook een financieel gezonde Hortus oplevert. De inkomsten uit de horeca, ontvangsten en donaties zijn voldoende om de kosten van de organisatie, inclusief betaalde krachten, en

kosten van evenementen, cursussen en rondleidingen te dekken. In 2025 willen we dat weer gaan doen met een aantal extra accenten.

Op de eerste plaats willen we onze bezoekers beter ontvangen en hen betere informatie geven. De opening van de nieuwe toegang zal daaraan bijdragen maar ook de betere informatievoorziening in het Park Brakkenstein en in onze beide tuinen.

In het verlengde hiervan ligt ook dat we ervoor zorgen dat het terrein bij de opstallen er goed uitziet, de wc's verfraaid en de horecavoorziening up-to-date is.

Het komend jaar zullen we ook verder werken aan de ingezette professionalisering van de bedrijfsvoering, niet om deze te perfectioneren maar als voorwaarde voor een financieel gezonde Hortus die ook in 2025 meerdere externe financieringsbronnen kan aantrekken.

Moge 2025 een goed Hortusjaar zijn!